

*Савельєва О.М.,
здобувач при кафедрі земельного та аграрного права
Національного університету «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»*

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ВІДНОСИН ЩОДО СТАЛОГО АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Визначення сутності поняття «сталий розвиток» в аграрній сфері було сформульовано в матеріалах, прийнятих на сесії ФАО (Продовольча та сільськогосподарська організація ООН) в Римі у 1996 р. В цих документах означається, що головним завданням Програми сталого розвитку сільського господарства та сільського розвитку є підвищення рівня виробництва продуктів харчування та забезпечення продовольчої безпеки. Для вирішення цього завдання необхідно підтримувати освітні ініціативи, використання економічних інновацій та розвиток новітніх технологій, забезпечуючи таким чином стабільний доступ до продуктів харчування в об'ємі, достатньому для забезпечення людини всіма необхідними поживними елементами; доступ продуктів харчування до бідних верств населення; розвиток товарного виробництва; зменшення рівня безробіття та підвищення рівня доходів в цілях боротьби з бідністю; управління природними ресурсами та захист навколишнього середовища [1]. Саме конкурентоспроможне, високоефективне, екологічнобезпечне аграрне виробництво буде слугувати забезпеченню продовольчої безпеки країни та сталого сільського господарства. Вирішення цього кола завдань потребує відповідального комплексного правового підходу з боку держави з метою врегулювання суспільних відносин в цій сфері.

Головними функціональними складовими суспільних відносин щодо забезпечення сталого аграрного виробництва виступають: технологічна, економічна, соціальна та екологічна. Екологічна складова характеризується збереженням природного середовища, рівнем використання природних ресурсів, зокрема землі, підвищенням екологічної безпеки та якості сільськогосподарської продукції.

Як відмічається в літературі, сталий розвиток сільського господарства включає декілька складових. По-перше, це високоефективний стабільний економічний розвиток, пов'язаний із збільшенням обсягів виробництва екологічно-безпечної і якісної сільськогосподарської продукції та сировини рослинного і тваринного походження, раціональним використанням земель як основного засобу аграрного виробництва. По-друге, оскільки аграрне виробництво залежить від впливу природнокліматичних чинників, то сталість такого виробництва виступає спроможністю протистояти негативному впливу таких чинників, і яких потрібно якщо не уникнути, то послабити або попередити про спади у виробництві в окремі несприятливі роки [2, с. 55].

Іншими словами, можна додати, що сталість аграрного виробництва проявляється в систематичному забезпеченні зростання об'ємів виробництва сільськогосподарської продукції та прибутку від її реалізації, можливості реінвестування капіталу на основі ефективного використання обмежених природних ресурсів, раціональної організації виробництва та оптимізації логістичних зв'язків сільськогосподарських виробників. Адже як зазначають науковці, підвищення сталості та ефективності сільськогосподарського виробництва виступає однією з найважливіших складових проблеми забезпечення продовольчої безпеки держави [3, с. 125].

Як відомо, найголовніше та першочергове значення має охорона та раціональне використання земельних ресурсів – основного засобу сільськогосподарського виробництва. Сталість аграрного виробництва залежить від сталості агроєкоосистем, тобто збереження балансу між експлуатацією екосистем (раціональне використання природних ресурсів) та їх охороною й цілеспрямованим перетворенням [4, с. 30].

Правовою основою забезпечення екологізації аграрного виробництва виступає стаття 16 Конституції України, відповідно до якої забезпечення екологічної безпеки та забезпечення екологічної рівноваги виступає обов'язком держави. Науковці пропонують [5, с. 142] наступні правові засоби екологізації виробничих аграрних відносин:

- застосування ресурсозберігаючих, безпечних та екологічно чистих технологій виробництва сільськогосподарської продукції;
- впровадження екологічних інновацій в сільськогосподарське виробництво;
- закріплення екологічних нормативів використання природних ресурсів;
- економічне стимулювання екологізації аграрного виробництва;
- розвиток органічного сільського господарства;
- екологічне страхування;
- екологічний аудит та моніторинг тощо.

Позитивними моментами розвитку зазначених відносин є поширення вітчизняної практики виробництва сільськогосподарської продукції, сертифікованої за міжнародними стандартами та зростаючий попит на неї; імплементація вітчизняного аграрного законодавства до європейських норм після вступу в СОТ та ін.

Незважаючи на заходи щодо стимулювання екологічної складової розвитку суспільних відносин в сфері сталого аграрного виробництва залишаються чинники, які все ж таки стримують цей розвиток та потребують негайного вирішення. Такими науковці називають: відсутність бюджетних коштів стимулювання виробників до підвищення екологічної безпечності продукції; низький рівень доходів населення, що не готове до сплати цінової надбавки за такі продукти; опір з боку виробників агрохімікатів, генетично модифікованої продукції, для яких Україна є привабливим ринком збуту; об'єктивне погіршення екологічної ситуації та здоров'я населення [6, с. 155].

Підсумовуючи, необхідно відмітити, що в сучасних умовах реформування аграрних, земельних та екологічних відносин відбувається їх тісна взаємодія та інтеграція, і виважене правове врегулювання виникаючих нових видів суспільних відносин нормами самостійних галузей аграрного, земельного та екологічного права дозволить подолати багатовікову проблему продовольчої кризи та зупинити небезпечні екологічні наслідки неконтрольованого використання природних ресурсів при виробництві сільськогосподарської продукції.

Література:

1. Promoting Sustainable Agriculture and Rural Development: Agenda 21 Chapter 14. Rome: FAO, 1996.
2. Статівка А.М. Від пріоритетності й протекціонізму сільського господарства до його сталого розвитку: правові питання / А.М. Статівка // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присв. 70-річчю Прикарпат. нац. ун-гу ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2010. – Т. 1. – С. 53-55.
3. Гурнович Т.Г. Основные факторы устойчивого и эффективного развития сельскохозяйственного производства / Т.Г. Гурнович, А.С. Безлепо, Р.А.Кузнецов // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 5: Экономика. – 2010. – № 4. – С. 124-130.
4. Ильина З.М. Глобальные проблемы и устойчивость национальной продовольственной безопасности. В 2 кн. Кн. 2 / З.М. Ильина. – Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2012. – 161 с.
5. Власова І.С. Правове регулювання екологізації сільськогосподарського виробництва в Україні / І.С. Власова // Аграрне право як галузь права, юридична наука і навчальна дисципліна: матеріали Всеукраїнського круглого столу (25 травня 2012 року): зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. В.М. Єрмоленка, В.І. Курила, В.І. Семчика. – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2012. – 168 с.
6. Олійник О.Р. Правові передумови екологізації аграрного виробництва / О.Р. Олійник // Сталий розвиток економіки, всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – № 5 (15). – С. 154-158.

*Старосуд Ірина Миколаївна
здобувач кафедри екологічного права
Національного університету «Юридична
академія України ім. Ярослава Мудрого»*

СОЦІАЛЬНА РЕКЛАМА, ЯК ЗАСІБ ЕКОЛОГІЧНИХ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ НАСЕЛЕННЯ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Незважаючи на зростання екологічних проблем слід констатувати, що в сучасних умовах українського суспільства, на фоні складних економічних процесів, увага до них знижується, що значною мірою впливає на реалізацію екологічної політики. Вказані явища, в свою чергу, призводять до нехтування з боку суб'єктів господарювання та населення до проблем пов'язаних з охороною довкілля, використання екологічно-небезпечних технологій, ігнорування енерго- та ресурсозберігаючих технологій та їх впровадження тощо. Зважаючи на це є логічним, що в Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року значне місце приділено заходам формування екологічної свідомості населення. Зокрема, в цьому документі